

03.06.2016

Grandis, grandis, grandis

Tänavune kevadnäitus on veelgi suurem kui tavaliselt – meeleheitlikult soovitakse pakkuda kõigile midagi.

Eva-Erle Lilleaed

Eesti Kunstnike Liidu XVI aastanäitus ehk kevadnäitus Tallinna Kunstihoones ja Tallinna Kunstihoone galeriis kuni 19. VI ja Tallinna Linnagaleriis kuni 12. VI. Näitused on kujundanud Kaarel Eelma. Kunstihoone galeriis on Tamara Luugi kuraatorivalik „Naised omavahel“ ja Linnagaleriis Anneli Porri kuraatorivalik „Tavaline eksootika“.

Teadatuntud sõbraliku ja demokraatliku sisuga kevadnäitusele on viimasel paaril aastal kaasatud üha rohkem kunstnikke. Esmakordselt ei ole sel aastal eksponeeritud teoseid valinud žürii. Sestap võib öelda, et tänavu on ülespanek lausa ülidemokraatlik, kuna eksponeeritud on kõigi näitusele teose esitanud 169 kunstniku tööd. Kevadnäitus on seetõttu mõistagi kirevam, iseasi aga, kas kõik tööd end näitusel õigustavad.

Žürii puudumine elimineerib väikese ringkonna subjektiivsed otsused, andes võimaluse kunstnikele, kelle looming jääb žürii sümpaatiasõõrist väljapoole. Kuid nii on kõrvaldatud ka konkurentsimoment. Pealegi on kunstiringkonnasisestest asjatundjatest koosnenud hindamiskomisjon toimunud filtrina, mis kvaliteedilt lati alla jäävaid töid näitusele vastu ei võtnud. Teisest küljest võib „piiride avamise“ tulemusena loota tulevikus meediumide mitmekesisustumist.

Tallinna Kunstihoone suures saalis on maalide vahele jäetud küll viisakas vahemaa, kuid sellegipoolest jääb suurest esindussaalist zip-faili mulje: see mõjub kui viieks nädalaks üles seatud kunstitalletamisruum.

Karolin Ott

Kunstnike liidu ülevaatenäitused on kurikuulsad raskekaallaste maali, skulptuuri ja graafika eksponeerimise poolest. Avatud formaadist hoolimata ei leia tänavu põhinäituselt aga mitte ühtegi videokunsti teost ning ka foto osakaal on väike. Nii võibki öelda, et žürii kui selektiivse organi ärajätmine ei ole end õigustanud. Võib vaid loota, et korraldusliku muudatuse jätkumisel ilmub edaspidi traditsiooniliste kujutava kunsti liikide

kõrvale ka rohkem uuemaid meediume nagu foto, video ja installatsioonid ning osalevate kunstnike sekka nüüdiskunstile pühendunud loojaid.

Treppidest üles tulnud vaataja satub esmalt kokku mitme mastaapse teosega: esimene on Ilmar Kruusamäe suuremõõtmeline maal mandanite pealikust Edwin Bensonist. Rahvanäitusena tuntud kevadnäitust fotorealismiga alustada on turvaline valik. Pealiku vastasseina on paigutatud Jüri Kassi veelgi suuremate mõõtmetega sõejoonistus ning suurde saali sisenedes seisab vaataja silmitsi Kadri Toomi üle kolme meetri kõrge geomeetrilise kompositsiooniga lõuendil. Näituse kujundaja Kaarel Eelma tundub tahtvat grandioossete teostega alustades eksponeeritud justkui eos hierarhilisse positsiooni paigutada ning näidata kunsti ülevust monumentaalsuse kaudu. Paljuski see ongi õnnestunud: külalisraamatus mainitakse kõige rohkem just näituse algul end mahuga kehtestanud teoseid.

Tallinna Kunstihoone ruumide seinad on eriti salongilikult tihedalt töödega kaetud. Suure saali keskele on paigaldatud ruumi liigendav sein, millega on saal väiksemateks üksusteks jagatud ning seinaruumi juurde tekitatud. Maalide vahele on jäetud küll viisakas vahemaa, kuid sellegipoolest jääb suurest esindussaalist zip-faili mulje: see mõjub kui viieks nädalaks üles seatud kunstitalletamisruum. Eksponeeritud teoste hulgas on mitmeid figuratiivseid maale, mis toimivad ruumiliselt sügavamatena kui abstraktsed tasapinnalised teosed. See võimaldab teose omaruumi arvelt füüsilisse keskkonda jääva ruumiga pisut kokkuhoidlikumalt ringi käia.

Sellist privileegi ei ole aga modernistliku iseloomuga skulptuuridel. Nende esteetika tuleb esile ju eelkõige nii-öelda valges kuubis. Sellisel skulptuuril peab olema oma ruum, piisav vahemaa teistest ruumis paiknevatest töödest, et need ei segaks sellise kunstiteose eneseküllust. Eriliselt iroonilisena mõjub hobuserauakujuliseks koridoriks ehitatud saalis Alina Orava laest alla rippuv geomeetiline installatsioon „Objekt ruumis“ – ruumis, mida eriti nagu ei ole.

Üks kuraatorivõtteid on nn tandem-mudel, mille puhul on tööd asetatud lähestikku sarnaste parameetrite alusel. Kaheliikmelisi meeskondi on pandud kokku kromaatilisi, vormilisi ja ka temaatilisi sarnasusjooni kombineerides. Üksteise kõrvale või kohale on sobitatud teoseid, mis loovad juba esmapilgul teemaliini, kuid sama kiirelt, kui see tekkis, see ka hajub, kui liikuda vaid paar sammu edasi. Sellised dünaamilised duod on moodustatud näiteks teemakäsitluse alusel Kalli Kalde „Metsikust seiklusest“ ja Liisa Kruusamäe „Sinisest džunglist“, steriilselt valge modernistliku maitse põhjal Mall Parise maalist ning Kadi-Maarja Võsu valgustatud installatsioonist „Ma näen, aga ei saa aru“. Abstraktsete maalide kobarate vahel leiab teisigi figuratiivseid paarikesi nagu Silva Eheri suuresilmsed alasti figuurid Martin Saare poolalasti hulatavate noormeeste seltskonnas. Meediumivälise kombinatsiooni, ent humoorikalt temaatilise ühisnimetaja alusel on kõrvuti eksponeeritud Rein Raamatu maal „Sõbralik jõukatsumine“ malemängijatega ja Tauno Kangro pronksskulptuur kabetavast klounide paarist „Mäng riikide peale“. Visuaalsete sarnasusjoonte põhjal grupeerimise taga võib näha taotlust anda eksponeeritud teostele õigustus, omistada neile legitiimsus. Veidrate mikrookondade liikmed eristuvad tihtipeale põlvkondlikult, nii et mõnelgi juhul kujuneb muidu keskpäraste teoste vahel dialoog. Näiteks Valeri Smirovi igandlik närtsinud lilli kujutav „Vana lillekimp kõveras vaasis“ ja Carmen Lansbergi maal „Olla, või olla“ mustal foonil selgroost õitsema puhkenud lootosõiest toovad üksteise kohal eksponeerituna välja põlvkondade stilistilise erinevuse ning viitavad, esimene otsesemalt, teine kaugemalt, *memento mori* motiivile vaikeludes ja lillemaalides.

Läbivasse passiivsesse vaatajarolli teeb katkestuse tekstiilikunstniku Katrin Pere installatsiooni „Kamuflaaž“ juurde kuuluv interaktiivne pihustiga veepudel, millega vanal puidust pingil vohavat sammalt niisutada. Tegemist on *ready-made*'iga, mis on end loonud ligi 80 aastat. Mõtteeaksust aitab üleval hoida ka valdava eksponeerimismaneeriga kontrastis musta kanga taustal välja pandud teostega ruum, mille sünge, morbiidselt irooniline ja vene kultuurile osutav temaatika toob näitust läbivasse dekoratiivsusesse poliitilise kihistuse.

Paistab, et igal aastal liiga laialivalguvaks, madala tasemega või vanamoodsaks nimetatud näitus on kriitika omaks võtnud ja mõned vindid veel otsa keeranud: väljapanek on veel suurem, veel enam „ülevaatav“ – meeleheitlikult soovitakse pakkuda kõigile midagi. Jääb vaid pisut arusaamatuks, kas tegemist on kihuga rõhutada näituseformaadi traditsioonilisust või on ekspansiooniga üritatud väljapanekusse uut elu sisse puhuda. Olgu, kuidas on, kuid lahkun väljapanekult juba traditsiooniks kujunenud meeleolus: näitusetervik muljet ei avalda, kuid midagi, mis silma rõõmustab või mille üle koduteel mõtiskleda, on ekspositsioonist võimalik välja noppida küll.